

**Західноукраїнська організація
«Центр правничих ініціатив»**

**МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

**«ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ
ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ»**

30-31 січня 2015 р.

**Львів
2015**

ПОЗБАВЛЕННЯ ПРАВА ОБІЙМАТИ ПЕВНІ ПОСАДИ АБО ЗАЙМАТИСЯ ПЕВНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ: ЗАХІД ПОКАРАННЯ ЧИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИЙ ЗАХІД БЕЗПЕКИ

На сучасному етапі розвитку кримінально-правової політики України присутні цілий ряд питань, які потребують свого наукового вивчення та законодавчого закріплення. Однією із найбільш складних та дискусійних проблем теорії кримінального права є питання дослідження правової природи такого заходу як позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю. Варто зазначити, що законодавцем такий захід віднесено до системи покарань [1, п. 3 ч. 1 ст. 51]. Більше того, у ч. 3 ст. 52 КК України безпосередньо закріплено – позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю може застосовуватися до особи як основне, так і додаткове покарання [1, ч. 3 ст. 52]. Однак, не зважаючи на таку нормативну визначеність статусу зазначеного вище заходу як різновиду заходу покарання, слід констатувати, що у теорії кримінального права існують неоднозначні погляди на цю проблему. Так, С.Г. Келіна стверджує, що позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю має двояку природу, тобто є не лише покаранням, а й в окремих випадках належить до «інших заходів кримінально-правового характеру» (кримінально-правових заходів безпеки). Зокрема, статусом інших заходів кримінально-правового характеру (кримінально-правового заходу безпеки) такий захід наділений тільки тоді, коли на момент його застосування він хоча і регламентований як додатковий вид покарання, однак безпосередньо не передбачений відповідною санкцією Особливої частини КК, яка передбачає відповідальність за вчинене особою суспільно небезпечне діяння. Більше того, на думку ученої, позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю як кримінально-правовий захід, який пов'язаний з певними правообмеженнями, застосовується судом до винної особи виключно з метою недопущення повторного порушення нею кримінального закону [2, с. 57]. Проте цілком погодитися з думкою С.Г. Келіної неможливо, оскільки, по-перше, відповідно до положень чинного КК України, невизначеність позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю санкцією Особливої частини не є перешкодою для призначення його як додаткового виду покарання [1, ч. 2 ст. 55], а, по-друге, з цього приводу цілком слушною є ідея Н.В. Марченко, яка, вивчаючи правову природу додаткових покарань та особливості їх призначення, стверджує, що за будь-яких підстав зазначений вище захід варто відносити до категорії заходів безпеки, а не до заходів покарання. Це обумовлено тим, що однією з обов'язкових підстав позбавлення особи права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, є вчинення нею злочину, безпосередньо пов'язаного з характером виконання своїх службових повноважень, професійних або інших цивільних обов'язків [3, с. 12]. Тобто перебування особи на відповідній посаді або виконання покладених на неї тих чи інших цивільних обов'язків тільки сприяє вчиненню нею за посадою або у зв'язку із зайняттям певною діяльністю злочину, передбаченого конкретною статтею Особливої частини КК України [4, с. 7; 5, с. 3].

Тому застосування до особи такого кримінально-правового заходу як позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю безпосередньо спрямоване не так на досягнення цілей покарання, як на усунення тієї обстановки, в якій перебуває відповідна особа [4, с. 7; 5, с. 3], і яка не тільки сприяє вчиненню нею певних суспільно небезпечних діянь, а й обумовлює наявність у такої особи так званого «небезпечного стану».

Таким чином, на підставі усього вище викладеного і виходячи з необхідності посилення охорони прав і свобод людини і громадянина, вважається за доцільне такий кримінально-правовий захід як позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю виключити із системи заходів покарання, визначеної ст. 51 КК України [1, ст. 51], натомість у рамках закону України про кримінальну відповідальність слід передбачити окрему статтю під назвою «Система заходів безпеки», яка б до свого переліку включала також й досліджуваний захід.

Література:

1. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року № 2341 – III // ВВР. – № 25 – 26. – 2001. – ст. 131.
 2. Келина С. Г. Наказание и иные меры уголовно-правового характера / С. Г. Келина // Государство и право. – 2007. – № 6. – С. 51–58.
 3. Тютюгин В. И. Назначение наказания в виде лишения права занимать определенные должности или заниматься определенной деятельностью : [учебное пособие] / В. И. Тютюгин. – Харьков, 1976. – 38 с.
 4. Марченко Н. В. Додаткові покарання та особливості їх призначення : автореф. дис. ... на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 – кримінальне право та криминологія; кримінально-виконавче право / Н. В. Марченко. – Київ, 2009. – 20 с.
 5. Марченко Н. В. Додаткові покарання у контексті системи покарань / Н. В. Марченко // Держава і право : збірник наукових праць. – Вип. 40. – К., 2008. – С. 475–481.
-